

Primerjava pooblastil lovskega in ribiškega čuvaja ter naravovarstvenega nadzornika

Srečko Felix Krobe, Dragan Milutinović

Namen prispevka:

Namen prispevka je predstaviti delovanje in pooblastila lovskih, ribiških čuvajev in naravovarstvenih nadzornikov, pri tem pa povzeti dosedanje zakonodajo, ugotoviti enakost ali različnost njihovih pooblastil in predlagati morebitne spremembe pri izvajanju nalog in uporabi pooblastil.

Metode:

Prispevek temelji na pregledu in analizi obstoječe literature s področja varstva narave, lovstva, ribištva in prekrškovne zakonodaje ter področja pooblastil.

Ugotovitve:

Ugotovili smo, da bi bilo treba zaradi nestrokovnega izrazoslovja in poenotenja pooblastil nadzorno-čuvajske službe v zakonodaji ustrezneje »konkretizirati« in spremeniti, jih združiti v enotna pooblastila, zagotoviti praktično usposabljanje (ki ga izvaja policija), opraviti strokovno usposabljanje in preizkus znanja za vodenje ter odločanje v prekrškovnem postopku in uvesti enotne uniforme za nadzorno-čuvajsko službo.

Praktična uporabnost:

V zadnjih nekaj letih je v okviru nevladnih organizacij precej polemik o tem, kdo ima pooblastila in kakšna so ta pooblastila. Zlasti se s to problematiko veliko ukvarja Lovska zveza Slovenije, ki za svoje lovske čuvaje želi pridobiti nekoliko več pooblastil, ki bi bila podobna pooblastilom naravovarstvenih nadzornikov.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Primerjave obravnavanih pooblastil do zdaj v Sloveniji še ni bilo, zato prispevek predstavlja začetek razprav o pooblastilih, izobraževanju in usposabljanju ter vodenju prekrškovnega postopka.

UDK: (639.2+639.1): 351.78

Ključne besede: lovski čuvaj, ribiški čuvaj, naravovarstveni nadzornik, pooblastila

Comparison of Powers of the Game and Fish Warden and the Environmental Supervisor

Purpose:

The aim of the paper is to present activities and powers of the game and fish wardens and the environmental supervisors. Therefore, the review of legislation, the comparison of powers, and the assessment of similarities and differences between them are made. The paper suggests some possible changes in the performance of tasks and the use of powers for game and fishing wardens.

Design/Methods/Approach:

The article is based on the literature review and analysis of existing legislation in the field of nature conservation, hunting and fishing.

Findings:

Non-professional terminology and unequal powers of the supervisory-warden services have been identified. It is crucial to properly concretise and change the powers at least in the legislation. The powers should be harmonised and the terminology standardised. The practical training should be provided (by the police) for wardens, who should undergo professional training and pass the professional examination to prove leadership and decision-making competencies in the misdemeanour procedure. The common uniforms for the supervisory-warden services should be introduced.

Practical Implications:

There has been a debate within the NGOs in the last few years about the powers: who has or should have the powers and what kind of powers are suitable for them. The Hunting federation of Slovenia is particularly concerned with this issue, since they want to obtain more powers for game wardens, the powers that would be similar for example to the environmental supervisors.

Originality/Value:

A comparison of the powers of the discussed subjects has not yet been presented nor a comparison has been made. Therefore, this contribution represents the beginning of debate on powers, education and training, and on the conduct of misdemeanour operations.

UDC: (639.2+639.1):351.78

Keywords: game warden, fish warden, environmental supervisor, powers

1 UVOD

V današnjem času sta zagotavljanje in skrb za ohranjanje življenjskega in z njim naravnega bogastva zagotovo najpomembnejši človekovi vrednoti tako posameznikov kot različnih društev (lovskih, ribiških, planinskih, taborniških, okoljevarstvenih in drugih civilnih združenj). Da je treba načrtno in zakonsko urediti koriščenje naravnih dobrin, so vedeli že v daljni zgodovini. S časom in

razvojem družbe so se začeli uveljavljati pravni red in tudi prvi zakonski ter podzakonski predpisi na tem področju.

V slovenskem pravnem redu z vidika ustavnosti in zakonitosti predpisov ter splošnih pravnih aktov je to urejeno z ratificiranimi mednarodnimi in evropskimi pogodbami ter z zakoni, ki so skladni z Ustavo Republike Slovenije (Ustava RS, 1991). Nadzor nad spoštovanjem in kršitvami predpisov zakonodaje s tega področja v Republiki Sloveniji izvajajo različne inšpekcijske službe, policija, lovski, ribiški čuvaji in naravovarstveni nadzorniki ter drugi posamezniki, ki zagotavljajo nadzor in spoštovanje predpisanih zakonov ter podzakonskih aktov.

Zaradi zgoraj opisanih dejstev je država določenim subjektom in drugim državnim organom podelila javna pooblastila oziroma »mandat« za izvajanje nadzora, spoštovanje zakonov in drugih predpisov v naravnem okolju. V Republiki Sloveniji je to urejeno v različnih zakonih, med katere spadajo Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1, 2004), Zakon o sladkovodnem ribištvu (ZSRib, 2006), Zakon o vodah (ZV-1, 2002), Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2, 2004) in v drugih podzakonskih aktih. Vsi naštetih pravni predpisi določajo, da morajo izvajalci, ki izvajajo, varujejo ter upravljajo nadzor na svojem delovnem področju, tj. v revirju (lovskem, ribiškem), organizirati ustrezno nadzorno-čuvajsko službo. Zakonodajalec jim je podelil posebne pravice oziroma pooblastila, da lahko izvršujejo te predpise, odločajo v upravnih stvareh, izvajajo nadzor, izrekajo prepovedi, ozaveščajo javnosti, vodijo usposabljanja in drugo. Pri izvajanju nalog se jim podeljuje status uradne osebe, s tem jim pripadajo posebne, z zakonom določene pravice in dolžnosti, da lahko zakonito opravijo naloge in ukrepe.

Z uporabo danih pooblastil uradnih oseb se omejujejo svoboščine in pravice državljanov. Ti se morajo namreč podrežati zakonitim zahtevam uradnih oseb, ki uporabljajo pooblastila (Žaberl, 2008).

Pooblastila lovskega in ribiškega čuvajev ter naravovarstvenih nadzornikov so na prvi pogled enaka. Pri podrobnejši primerjavi pa ugotovimo, da ni tako in da je zaradi različnosti pooblastil posledično tudi več težav pri izvajanju nadzorstvene dejavnosti. Lovski in ribiški čuvaj tako nimata statusa prekrškovnega organa in sta že različna v smislu Zakona o prekrških (ZP-1, 2011). Delo naravovarstvenih nadzornikov v zavarovanih območjih je pomembna in zahtevna naloga. Tudi na tem področju gre v našem prostoru za dokaj nov segment (Zamuda, 2015).

Pri pripravi prispevka smo uporabili različne raziskovalne metode. S pomočjo analize in interpretacije primarnih ter sekundarnih virov smo zbrali ključne informacije obravnavane tematike in tako postavili teoretični okvir. Naš namen je bil predstaviti različna pooblastila lovskega in ribiškega čuvajev ter naravovarstvenih nadzornikov in v zaključnem delu predlagati nekaj rešitev, ki stremijo za tem, da bi na podobnih področjih delovanja imeli nadzorniki, ne glede na to, kako jih imenujemo, enaka pooblastila.

2 ZGODOVINSKI, PRAVNI IN ORGANIZACIJSKI OKVIR

2.1 Predstavitev nadzorno-čuvajskih služb na Slovenskem

Preden preidemo na predstavitev nadzorno-čuvajskih služb na Slovenskem, bomo omenili le nekaj zgodovinsko pomembnih dejstev, povezanih z nastankom le-teh.

V zgodovini so nastajale organizirane različne nadzorno-čuvajske službe, ki so skrbele za zagotavljanje nadzorne dejavnosti. V različnih literaturah (Janc, 2003; Leskovic in Pičulin, 2012; Toš, 2007) je moč zaslediti drugačno poimenovanje nadzorno-čuvajske službe. Naj izpostavimo le nekatera: čuvajsko osebje, javne straže, nadzorniki, čuvaji v gozdarstvu, ribištvu, lovstvu, gojitveno-čuvajska služba, naravovarstveni nadzorniki in drugi.

Sodobni koncept nadzora in varovanja naravnih dobrin poleg policije, inšpekcijskih služb in carinske službe predpisuje zakonodajalec v različnih zakonskih določilih, s katerimi opredeljuje naravovarstvenega nadzornika, lovskega in ribiškega čuvaja. Menimo, da so tovrstni nadzorni subjekti nujni, rezultati pa so pomembni za učinkovitejše varovanje naravnih dobrin, ki bodo sčasoma prispevale k izboljšanju in uravnoteženju življenjskega okolja ter ohranjanju biotske raznovrstnosti.

2.1.1 Lovski čuvaj

Kot prvo omembo o začetku obstoja lovskega čuvaja na slovenskem ozemlju štejemo leto 1852, ko je bilo v ministrski naredbi določeno, da morajo vsi zaupniki lovišč zaposliti primerno varstveno osebje za varstvo lova. Praviloma so to morali biti izkušeni lovci ali osebe, ki so jih upravne oblasti priznale kot sposobne za opravljanje lovskočuvajske službe. Leta 1854 je bila izdana nova odredba, le-ta je vsebovala splošne in posebne pogoje, ki so jih morali izpolnjevati kandidati za lovske čuvaje. S to odredbo so lovski čuvaji že takrat pridobili status javne straže. Pri opravljanju lovskočuvajske službe so morali nositi predpisan znak, lahko so nosili predpisano orožje, ki so ga lahko uporabili samo v samoobrambi (Hrvatina, 2017).

V letu 1920 se je v Kostanjevici na Krki usposabljanja za lovskega čuvaja udeležilo 16 slušateljev. Vsi udeleženci so izpit uspešno opravili. Delo takratnega lovskega čuvaja je bilo zelo cenjeno, ugledno ter dobro plačano. Zakupniki lovišč so lahko lovskočuvajsko službo pod določenimi pogoji opravljali tudi sami. Da so kandidati lahko opravljali delo lovskega čuvaja, so morali biti pismeni, usposobljeni (pisanje izpita pred komisijo), poznati so morali zakonske predpise. Ob zaprisegi so pridobili potrdilo (posebno izkaznico), ki jim je služilo za izkazovanje (legitimacijo) in pravico do nošenja orožja (Toš, 2007).

V obdobju Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in po koncu druge svetovne vojne je mogoče zaslediti veliko pisanj in napredka o lovski zakonodaji, varstvu narave, lovski etiki, ki so tudi določala, da morajo imeti vse lovske družine organizirano lovskočuvajsko službo, tj. lovskega čuvaja. Pisanja o lovskočuvajski službi lahko zasledimo tudi v Krajevnem leksikonu dravske banovine (Krajevni leksikon dravske banovine, 1937), ki omenja nov državni Zakon o lovu in v njemu določena lovska načela. Novi lovski zakon, zapisan v banovini, se nekoliko razlikuje od takratnih lovskih predpisov. Zaradi spremenjenih predpisov (lovišča se razdelijo na samosvoja ali lastna, lovišča ima posestnik, ki ima najmanj 200 hektarov nepretrganega zemljišča, zemljišča morajo biti ograjena, opravljen izpit za lovskega čuvaja in drugo) morajo lastniki in zaupniki lovišč organizirati in urediti lovskočuvajsko službo (Krajevni leksikon dravske banovine, 1937).

Med drugo svetovno vojno je bilo vpoklicanih veliko lovcev, zato je veliko lovišč ostalo brez nadzora. Po takratnih podatkih je bilo v vseh lovskih društvih zapriseženih 1.477 lovskih čuvajev (Toš, 2007). Po koncu druge svetovne vojne leta 1946 je bil sprejet začasni Zakon o lovu, ki je med drugim določal, da lahko lovi le član lovske organizacije. Leto kasneje je začasni Zakon o lovu zamenjal Splošni zakon o lovu, ki je veljal za celotno območje takratne Jugoslavije. Prejšnji krovni lovski zakon, ki je temeljil na podlagi urejanja razmerij glede varstva divjadi, lovstva in upravljanja lovišč z naslovom Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi, sprejet pa je bil v letu 1976, je prav tako urejal področje lovskega čuvaja oziroma njegove prioritete. V letu 2004 je prenehal veljati zaradi nove zakonske ureditve in novih strokovnih spoznanj v lovstvu ter drugih družbenih dejavnosti v okolju, povezanih z divjadjo in lovom (Toš, 2007).

V današnjem času je zakonska ureditev za opravljanje nalog lovskočuvajske službe opredeljena v členih 70–74 ZDLov-1 (2004) in v Pravilniku o organizaciji lovskočuvajske službe, vsebini in pogojih za opravljanje izpita za lovskega čuvaja ter obliki izkaznice in službenega znaka (2005).

Kot izhaja iz ZDLov-1 (2004) je upravljavec lovišča tisti, ki je dolžan zagotoviti – organizirati na celotni površini lovišča oziroma lovišča s posebnim namenom lovskočuvajsko službo. Temeljne naloge lovskočuvajske službe so naštetje v 2. odstavku 70. člena ZDLov-1 (2004), kjer je taksativno navedeno, katere naloge je v skladu s koncesijsko pogodbo dolžan opravljati. Isti predpis tudi določa, da je lovski čuvaj v času opravljanja službe v lovišču ali lovišču s posebnim namenom uradna oseba. S statusom uradne osebe so jim z zakonom dodeljena pooblastila, da lahko opravijo z zakonom določene naloge, po čemer se razlikujejo od drugih nepooblaščenih oseb.

2.1.2 Ribiški čuvaj

Prvi zametki ribištva segajo v zgodovino, ko so ljudje za preživetje v prvi vrsti živeli kot lovci in nabirali rastlin, med njimi pa je najbolj izstopal ribolov kot vir prehrane za preživetje. Tako smo priča različnim najdbam ostankov zgodovinskega obdobja svojih prednikov (ribje kosti, poslikave na jamskih stenah, ročno izdelan pribor za lovljenje, leseni splavi in drugo), ki govorijo o tem, da je bil ribolov pomemben del prehranjevalne verige tudi v daljni zgodovini.

Človek je zaradi spreminjanja navad postajal izdelovalec in uporabnik določenih pripomočkov za lovljenje, spoznaval je drugi material, nadgradil in izoblikoval je orodje za lovljenje. Nekatere kolonije, plemena, razni staroselci so že takrat izvajali tako imenovane različne obrede za vzdrževanje reda in odnosa družbe do naravnih virov. Verjetno bi lahko dejali, da so že takrat poznali tako imenovane »čuvaje«, ki so skrbeli za red in kaznovanje zaradi neupoštevanja družbenih pravnih norm, povezanih z dobrino, ki jim jo je dajala narava. Čez čas je človek postajal vedno bolj miselno bitje, ki se je v nadaljevanju koriščenja naravnih dobrin razširilo na povpraševanje v smislu trgovine in kasneje tudi na industrijsko področje. Po zgodovinskih podatkih so se prvi ljudje z ribogojstvom ukvarjali na Kitajskem, v Evropi pa so to bili Rimljani, ki so gradili umetne ribnike (Bravničar, 2008).

Do sprememb pri takratnem vprašanju, »komu pripadajo naložljene ribe«, je prišlo s fevdalno ureditvijo, ko so oblastniki vpeljali tako imenovane ribolovne pravice. Ribogojna ali ribolovna pravica je bila podeljena na podlagi zemljiške posesti ali splošnega privilegija. Od 16. stoletja dalje je generalna ribolovna pravica pripadala deželnemu knezu, ki jo je delil po principu na nižje fevdalce ter na mestne in cerkvene oblastnike. Podeljene pravice so bile različne. Dobitnik ribiške pravice je namreč lahko lovil neomejeno v določeni vodi, morju, s točno določeno posadko in točno določeno število uplenjenih rib. Varstvo rib in izvajanje ribolova so urejali ribiški redi, njihovo izvajanje pa nadzirali ribiški mojstri (Stevanović, 2016).

Vidnejše reforme so se pojavile na sedanjem ozemlju Republike Slovenije leta 1880, saj je bila v tem času ustanovljena prva ribiška organizacija (družina). Takratna deželna vlada za Kranjsko je z odlokom odobrila pravila prvega Ribiškega društva. Vode in ribiške pravice so bile takrat večinoma v zasebni lasti, le manjši del je pripadal občinskim skupnostim, ki pa so imele samo pravico izkoriščanja voda. Osnovno načelo, ki je veljalo in velja še danes, je delitev na zaprte in odprte vode. Ribolovne pravice so bile vezane na zemljiškoknjižnega lastnika zemljišča oziroma vodne struge. Kot lastniku zemljišča, po katerem je tekla vodna struga, mu je pripadala tudi ribolovna pravica, ta je bila brezplačna, izhajala pa je iz absolutne lastninske pravice (Žaberl, 2008).

Leta 1953 je bila ustanovljena Zveza ribiških družin Slovenije, ki je bila predhodnica današnje Ribiške zveze Slovenije. V takratni zakonodaji je bila ribiškočuvajska služba pomemben del nadzorne dejavnosti glede izvajanja ribolova, varovanja in nadzorovanja voda. V sedanjem ZSRib (2006) je ustreznejše poimenovanje ribiškega čuvaja in njegovih nalog.

V zdajšnji zakonodaji zakonodajalec na podlagi javnega pooblastila podeljuje koncesijo ribiški organizaciji (ribiški družini), da organizira ribiškočuvajsko službo za potrebe nadzora ribolovnih voda, ki jih upravlja določena ribiška družina. Koncesionar, praviloma je to ribiška družina, mora imeti usposobljene osebe, ki lahko opravljajo naloge gospodarja, izvajalca elektroribolova in ribiškega čuvaja (ZSRib, 2006).

Ribiški čuvaj je v času opravljanja službe uradna oseba in mu pripadajo posebne z zakonom določene dolžnosti in pravice. Pri opravljanju dela je omejen na teritorialno območje (okoliš) in lahko dolžnosti opravlja le na območju ribolovnih voda, v okviru pristojnosti njegove ribiške družine. Pri opravljanju nalog na ribolovnem revirju ribiški čuvaj dokazuje svoj status s pridobljeno licenco, ki jo pridobi po opravljenem izpitu in tako pridobi službeno izkaznico z logotipom – znakom. Ribiškega čuvaja imenuje pristojni minister za kmetijstvo na predlog izvajalca ribiškega upravljanja za dobo šestih let, z možnostjo ponovnega imenovanja (ZSRib, 2006).

2.1.3 Naravovarstveni nadzornik

Prva pisanja in ideje o varovanju, nadzoru in varstvu narave na Slovenskem se pojavijo v deželni oblasti Avstro-Ogrske, ki je določala predpise in okrožnice o varstvu koristnih ptic in ogroženih rastlinskih vrst. Avtorji Berginc, Kremesec-Jevšenak in Vidic (2006) navajajo, da so se naravovarstvena prizadevanja

posameznikov strnila v prvi društveni slovenski organizaciji za varstvo narave v Odseku za varstvo prirode in prirodnih spomenikov pri Muzejskem društvu (1919). Najpomembnejše delo je Spomenica, ki jo je odsek predložil takratni deželni vladi. V njej je bil podan predlog za ustanovitev več zavarovanih območij, za zavarovanje rastlinskih in živalskih vrst, jam ter program za popularizacijo varstva narave (Berginc et al. 2006).

Mnoge načrtovane dejavnosti iz programa Spomenice niso bile uresničene predvsem zato, ker še ni bilo poklicne službe za varstvo narave, ki bi izvajale za to potrebne »operativne« naloge. Po koncu druge svetovne vojne je imela Slovenija kot del takratne Jugoslavije popolnoma samostojen, neodvisen sistem reguliranja varstva narave in okolja. Takoj po vojni je bila ustanovljena prva poklicna strokovna služba za področje varstva narave, in sicer v okviru službe za varstvo kulturne dediščine. Sledilo je več predpisov o zavarovanju območij, med drugimi tudi o zavarovanju doline sedmerih jezer za narodni park ter predpisov o varovanju rastlinskih in živalskih vrst (Berginc et al., 2006).

Osnove za tovrsten nadzor, ki ga poznamo v sedanjem zakonodajnem času, segajo v leto 1999, ko je naravovarstvene nadzornike predpisal Zakon o ohranjanju narave (ZON, 1999), vendar smo prve nadzornike dobili šele leta 2007, ko je bilo izvedeno prvo usposabljanje. Razlogi za to nam niso znani. Takšna ureditev je podprta tudi v sedANJI zakonodaji ZON-UPB2 (2004), ki določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot, z namenom prispevati k ohranjanju narave. ZON-UPB2 (2004) je vzpostavil sistem ohranjanja narave, ki se kot del pravnega sistema varstva okolja vključuje v slovenski pravni red. Neposredni nadzor v naravi nad spoštovanjem prepovedi tega zakona in na njegovi podlagi izdanih predpisov izvajajo poleg inšpektorjev, carinske službe tudi naravovarstveni in prostovoljni nadzorniki, ki so za delo usposobljeni. Med opravljanjem službe naravovarstvenik nosi predpisano uniformo, na vidnem mestu službeni znak, pri sebi pa ima službeno izkaznico. V času opravljanja službe in izvajanju zakonsko določenih nalog ima status uradne osebe. S statusom uradne osebe jim zakonodajalec (država) podeljuje posebne pravice in z zakonom določena pooblastila, da lahko opravljajo svoje naloge (ZON-UPB2, 2004).

2.2 Zakonodajni okvir

2.1.4 Zakonodaja s področja lovskočuvajske službe

Pravni red Republike Slovenije in normativni standardi, ki določajo organizacijsko ureditev nadzorno-čuvajske službe, so se z leti spreminjali, razvijali ter izoblikovali vzporedno z razvojem določenih pravil. Nadzorno-čuvajske službe s svojo dejavnostjo pomembno prispevajo za nadzor, varovanje živali in ohranitev okolja, kot jim to določajo predpisi in zakoni. Če omenjene nadzorne-čuvajske službe in njihove naloge pogledamo s širšega spektra varstvenega nacionalnega vidika, dokaj hitro ugotovimo, da morajo le-ti med seboj usklajeno sodelovati za ohranitev tako živalskih kot naravnih okoljskih dobrin. Eman, Krobe in Žaberl (2016, str. 269) navajajo, »da na tem mestu nastopijo predstavniki formalnega družbenega nadzorstva, ki imajo vedno bolj pomembno vlogo pri varovanju in ohranjanju okolja«.

Pravna podlaga za delovanje lovskočuvajske službe je zapisana in opredeljena v ZDLov-1 (2004). Prav tako zakonodajalec navaja in upravljavcu lovišča nalaga, da je dolžan z lovskočuvajsko službo (organizirati) zagotoviti nadzor na celotni površini lovišča oziroma lovišča s posebnim namenom. Pogoji za opravljanje službe lovskega čuvaja so opredeljeni v 72. členu ZDLov-1 (2004).

V XII. poglavju ZDLov-1 (2004) so taksativno našteje naloge in pogoji za imenovanje, opravljanje lovskočuvajske službe, opravljanje izpita, sankcije za razrešitev ter pooblastila. V času, ko opravljajo službo, imajo status uradne osebe, niso pa pooblaščenjeni za odločanje o prekrškovnih zadevah po ZP-1 (2011). Postopek pred prekrškovnim organom vodi in v njem odloča z zakonom ali podzakonskim aktom pooblaščen uradna oseba tega organa, se pravi pristojni lovski inšpektor ali sodišče. Lovski čuvaj na podlagi ugotovljenih dejstev prekrška po uradni dolžnosti poda pisni predlog (torej je predlagatelj) pristojnim organom, ki so s posebnimi predpisi pooblaščenjeni za odločanje o prekrških, to so sodstvo, inšpekcija in policija.

V istem poglavju so določene tudi naloge lovskega čuvaja v smislu nadzora lovišča. Lovska zveza Slovenije je skupaj s pristojnim ministrstvom izdelala posebni opomnik za lovske čuvaje, kjer so naloge in obveznosti jasneje razvidne kot iz navedb v zakonu. Lovski čuvaj mora voditi dnevnik o nadzoru, ki se vodi v pisni ali elektronski obliki, obveščati koncesionarja ter Zavod za gozdove Slovenije o opazanjih. Pri opravljanju službe mora biti primerno urejen, vključen, na vidnem mestu nositi pripet znak lovskega čuvaja, pri sebi mora imeti službeno izkaznico (ZDLov-1, 2004).

Lovski čuvaji poznati tudi druge predpise oziroma naloge, ki so določene v drugih zakonskih in podzakonskih aktih, odlokih, pravilnikih, statutih. Naj navedemo le nekatere: Zakon o zaščiti živali (ZZZiv-UPB3, 2013), Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2, 2004), Zakon o orožju (ZOro-1-UPB1, 2005), Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (ZVMS, 2005), Pravilnik o uporabi lovskih psov v loviščih (2002), Odlok o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (2004), Uredba o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v Republiki Sloveniji (2004) in drugo. Zelo pomemben akt, ki ureja področje lovskočuvajske službe, je tudi Pravilnik o organizaciji lovskočuvajske službe, o vsebini in pogojih za opravljanje izpita za lovskega čuvaja ter obliki izkaznice in službenega znaka (2016). Ta vsebinsko določa organizacijo lovskočuvajske službe, pogoje in način za opravljanje izpita ter predpise, obliko službene izkaznice in službenega znaka.

Gabrič in Krobe (2011) navajata, da lahko pri izvajanju pooblastil lovskega čuvaja prihaja do posega v človekove svoboščine in pravice. Velja osnovno pravilo, da je posameznikom dovoljeno vse, kar izrecno ni prepovedano, in da lovski čuvaj sme samo tisto, kar je izrecno dovoljeno v okviru njegovih pooblastil.

Predlog za razrešitev lahko pri pristojnem upravnem organu vloži lovski inšpekcija (ZDLov-1, 2004, 72. čl.). Lovskega čuvaja imenuje in razreši pristojni minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Krobe (2018, str. 21) navaja, da »imamo v slovenskem lovstvu, gledano zgolj z organizacijskega vidika, dokaj dobro organizirano lovskočuvajsko službo«.

2.1.5 Zakonodaja s področja ribiškočuvajske službe

ZSRib (2006) je temeljni in najpomembnejši predpis, ki določa, da je ribolov lovljenje rib v sladkovodnih celinskih vodah pod posebnim varstvom države, ki je predpisano skladno s predpisom – zakonom. Usklajen je tudi s predpisi Evropske unije, saj povzema Direktivo Sveta o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst (Žaberl, 2008). Lovljenje rib je dovoljeno le z veljavno ribolovno dovolilnico, ki jo izda izvajalec ribiškega upravljanja za posamezni ribolovni revir. ZSRib (2006) opredeljuje in določa tudi pravico do dostopa vode, ribolovnega režima, prepovedi, koncesije, financiranje, opredeljuje naloge Ribiške zveze Slovenije, izvajanje strokovnega usposabljanja in druge naloge, povezane z zakonom. Nekatere določbe pa predpisujejo varstvene ukrepe, sankcije, nadzorstveno funkcijo, ribiškočuvajsko službo, ki jo izvajajo ribiški čuvaji.

V 60. členu ZSRib (2006) je navedeno, da se ribiškočuvajska služba izvaja na podlagi javnega pooblastila, ki ima sklenjeno koncesijsko pogodbo za izvajanje ribiškega upravljanja v okolišu. Le-ta pa mora za potrebe nadzora ribolovnih voda v lasti ribiškega upravljanja organizirati ribiškočuvajsko službo, ki jo izvajajo strokovno usposobljene osebe, to so ribiški čuvaji. Da lahko opravljajo delo na določenem teritorialnem območju (okolišu), imajo ribiški čuvaji v času ribiškočuvajske službe status uradne osebe. S podeljenim statusom uradne osebe jim pripadajo posebne naloge, pravice, pooblastila in dolžnosti. Pod posebne pravice ribiškega čuvaja Žaberl (2008) navaja pooblastila prekrškovnega organa, če izpolnjuje zakonske pogoje, ki urejajo prekrške in dolžnosti.

Postopek o prekršku pred prekrškovnim organom vodi in v njem odloča z zakonom ali podzakonskim aktom pooblaščen uradna oseba tega organa (ZP-1, 2011, 49. čl., 2. odst.). Prav tako ZP-1 (2011) določa, da mora imeti pooblaščen uradna oseba prekrškovnega organa za vodenje postopka in izdajo plačilnega naloga najmanj peto raven izobrazbe, za izdajo odločb o prekršku pa najmanj šesto ali sedmo raven visokošolske izobrazbe. Imeti mora tudi opravljen izpit – preizkus znanja, ki zajema izvrševanje pooblastil po ZP-1 (2011). Naloge, ki jih mora opravljati ribiški čuvaj, so predpisane v 61. členu ZSRib (2006), nanašajo pa se bolj kot ne na terenski nadzor.

Ribiški čuvaj mora v času nadzora voditi poročilo kontrolnih obhodov v revirju. Poročilo se vodi v pisni ali elektronski obliki.

2.1.6 Zakonodaja s področja naravovarstvenega nadzora

Temeljni predpis, ki določa naravovarstveni nadzor in temeljne naloge, je ZON-UPB2 (2004), ki v prvem členu določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave. Organi ohranjanja narave morajo skrbeti za varstvo naravnih vrednot, urejanje prostora, rabo ter izkoriščanje naravnih dobrin na način, kot ga določa zakon. Pri tem morajo vse osebe ravnati tako, da prispevajo k ohranitvi biotske raznovrstnosti in varovanju naravnih vrednot. Naravovarstveni nadzorniki so načeloma zaposleni pri upravljavcu zavarovanega območja, ki pridobi sredstva za upravljanje v okviru koncesijskega razmerja z državo.

Predpisi, ki opredeljujejo neposredni nadzor v naravi in spoštovanje prepovedi tega zakona, so navedeni v 10. poglavju. V podpoglavju 10.1 je navedeno, da nadzor nad izvrševanjem določb zakona, predpisov in ukrepov izvajajo inšpektorji, pristojni za ohranjanje narave, poleg inšpektorjev za ohranjanje narave pa skrbijo tudi vse ostale inšpekcijske službe (gozdarski, lovski, ribiški in kmetijski inšpektorji) v skladu z zakonom (ZON-UPB2, 2004).

ZON-UPB2 (2004) tudi navaja, da imajo carinski organi pooblastila pri nadzoru izvajanja določb tega zakona in na podlagi izdanih predpisov ter ukrepov v zvezi z uvozom, izvozom in tranzitom rastlin in živali ter drugega blaga. Nadzor, ki se nanaša na vožnjo z vozili na motorni pogon v naravnem okolju, poleg organov iz drugega odstavka 151. člena tega zakona v sodelovanju izvaja tudi policija.

Naravovarstveni nadzorniki opravljajo naloge neposrednega nadzora, ki so opredeljene v 2. odstavku 155. člena (ZON-UPB2, 2004), nanašajo pa se na ugotavljanje kršitev, spremljanje stanja in podobno.

Izvajanje omenjenih nalog se zaključí s sklenitvijo delovnih ali drugih ustreznih pogodb z naravovarstvenimi nadzorniki v skladu z zakonom. Ministrstvo predpiše načine in pogoje za organizacijsko, vsebinsko ter teritorialno usklajeno izvajanje naravovarstvenega nadzora. Z uveljavitvijo ZP-1 (2011) je naravovarstveni nadzornik dobil tudi status prekrškovnega organa, ki tako o prekršku odloča po hitrem postopku in rednem postopku. Naloge opravljajo naravovarstveni nadzorniki, ki so za to delo posebej usposobljeni in imajo pooblastila po tem zakonu. Da lahko ugotovljene nepravilnosti »sankcionira« (izda globo oziroma odločbo o prekršku), mora naravovarstveni nadzornik opraviti tudi preizkus znanja za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku. Za prostovoljne nadzornike ta preizkus znanja ni obvezen. Prav tako je v ZON-UPB2 (2004) določeno, da lahko naloge neposrednega nadzora kot prostovoljno dolžnost opravlja tudi vsaka fizična oseba – prostovoljni nadzornik, ki izpolnjuje pogoje iz tega zakona. To je lahko vsak polnoleten državlján Republike Slovenije, ki ima opravljen izpit za nadzornika, na podlagi katerega ima omejena pooblastila po tem zakonu.

Med opravljanjem nalog nadzora ima naravovarstveni nadzornik službeno izkaznico in službeni znak ter predpisano uniformo v skladu s Pravilnikom o službenem znaku, izkaznici in uniformi naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov (2015).

Za uspešno nadzorstveno delo tako naravovarstvenih kot prostovoljnih nadzornikov se uporabljajo tudi druga zakonska določila, pravilniki, odredbe, direktive. To so ZON-UPB2 (2004), Zakon o gozdovih (ZG, 1999), Zakon o planinskih poteh (ZPlanP, 2007), Zakon o Triglavskem narodnem parku (ZTNP-1, 2010), ZP-1 (2011), Zakon o varstvu podzemnih jam (ZVPJ, 2004), Pravilnik o službenem znaku, izkaznici in uniformi naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov (2015) ter drugi predpisi.

2.2 Pooblastila

2.2.1 Pooblastila lovskega čuvaja

Pooblastila lovskega čuvaja so navedena v ZDLov-1 (2004) v prvem odstavku 73. člena.

Orožje sme lovski čuvaj uporabiti le v samoobrambi (skrajni sili) in v skladu s predpisi. V drugem odstavku 73. členu ZDLov-1 (2004) je navedeno tudi, da sme lovski čuvaj ob nenadnih, nepredvidenih dogodkih v primerih, ko bi zaradi obveščanja pristojnega organa za notranje zadeve oziroma lovskega inšpektorja z odlašanjem takojšnjega ukrepanja nastala nevarnost za zdravje in življenje ljudi, ukrepati po lastnem preudarku.

Če nekako strnemo zgoraj opisana pooblastila, ki jih lovski čuvaji izvajajo zoper osebe (kršitelje), so to: ustavitev osebe, ugotavljanje identitete, začasen odvzem orožja ali lovskih priprav, privedbe in zahtevo po izročitvi predmetov, ki so v prtljagi oziroma v vozilu. Pred samo izvedbo določenih pooblastil mora lovski čuvaj v dani situaciji ugotoviti dejansko stanje in na podlagi pooblastil sprejeti odločitve, katero zakonsko pooblastilo je v dani situaciji sorazmerno glede na uspešno izvedbo naloge. Ukrep je odvisen od vrste kršitve in posledice, pri tem pa mora upoštevati vrsto načel, med njimi tudi najpomembnejše pravico, to je načelo spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki je, kot ena izmed pravic, zapisana tudi v slovenski ustavi (Ustava RS, 1991).

Lovski čuvaj je uradna oseba, zato jim pri izvajanju nalog nadzora lovišča pripadajo posebne pravice in dolžnosti.

2.2.2 Pooblastila ribiškega čuvaja

Zakonska opredelitev ukrepov (pooblastil) ribiških čuvajev je zapisana v 62. členu ZSRib (2006). Ribiški čuvaj sme zaradi nadaljnjega postopka dokazovanja prekrška ribiča, ki je lovil na prepovedan način, ribolovne priprave in uplenjene ribe tudi fotografirati ali posneti. Na zahtevo ribiškega čuvaja je ribič dolžan pokazati ribolovno dovolilnico, vabo, s katero ribari, ribolovni pribor, uplenjene ribe in vsebino ribiške torbe (ZSRib, 2006). Žaberl (2008) je v Priročniku za gospodarje in čuvaje v ribiških družinah kot dovoljene ukrepe pooblastil, ki jih sme ribiški čuvaj izvajati pri opravljanju svojih nalog, v grobem razdelil na pet samostojnih ukrepov, in sicer:

- legitimiranje,
- pregled ribolovnega pribora, vabe, ribolovne opreme in ulova,
- zaseg in odvzem predmetov,
- prodaja ribolovnih dovolilnic,
- fotografiranje in snemanje.

2.2.3 Pooblastila naravovarstvenega in prostovoljnega nadzornika

Sama pooblastila (neposredni nadzor) naravovarstvenega in prostovoljnega nadzornika, ki tvorijo pravni red varstva narave, so opredeljena v ZON-UPB2 (2004), in sicer v 155. členu. Določila istega člena uporabljajo tudi prostovoljni nadzorniki z omejitvijo določenih pooblastil.

Naravovarstveni in prostovoljni nadzorniki so za izvajanje in izvedbo nalog ter določenih zgoraj opisanih pooblastil strokovno usposobljeni (imajo opravljeno usposabljanje in opravljen izpit – preizkus znanja za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku po ZP-1, 2011). Kot smo zapisali, ZON-UPB2 (2004) določa tudi omejitve prostovoljnemu nadzorniku (nimajo vseh pooblastil). Naloge opravljajo prostovoljno in pri tem za razliko od naravovarstvenega nadzornika ne prejema plačila.

3 PRIMERJAVA

Pri proučevanju obravnavane tematike smo ugotovili, da subjekti nadzorno-čuvajske službe (lovski, ribiški čuvaj in naravovarstveni nadzornik) opravljajo naloge na podlagi »svojih« različnih določil zakonov (ZON-UPB2, 2004; ZDLov-1, 2004; ZSRib, 2006), kjer so opredeljena tudi pooblastila. Primerjalno smo ugotovili, da so si v veliki meri nekatera določila pooblastil obravnavanih subjektov med seboj zelo podobna. Vsi obravnavani subjekti nadzorno-čuvajske službe lahko na podlagi danih pooblastil ugotavljajo identiteto osebe (kršitelja), začasno zasežejo in odvzamejo določene predmete, ki so uporabljeni za prekršek ali namenjeni za prekršek ali so nastali s prekrškom ali s kaznivim dejanjem, fotodokumentirajo nastale kršitve in kršitelja, opravijo privedbo, nosijo orožje v skladu s predpisi o orožju in drugo.

Nekoliko večja (širša) pooblastila imajo naravovarstveni nadzorniki, ki smejo tudi pri ugotovitvi kršitve pri izvajanju nadzora vožnje v naravnem okolju in v zavarovanih območjih ustaviti voznika vozila na motorni pogon in od voznika vozila zahtevati na vpogled vozniško in prometno dovoljenje. V skladu s 153a. členom ZON-UPB2 (2004) lahko vozniku zasežejo vozilo na motorni pogon, s katerim je bil zaloten pri storitvi prekrška iz 5. točke prvega odstavka 161. člena ZON-UPB2 (2004), če je vozilo na motorni pogon vozil v naravnem okolju nad zgornjo gozdno mejo ali na zavarovanem območju, na katerem je vožnja prepovedana z aktom o ustanovitvi zavarovanega območja; ali če je bil kot voznik vozila na motorni pogon v naravnem okolju v zadnjih dveh letih najmanj trikrat pravnomočno kaznovan za prekršek iz 5. točke prvega odstavka 161. člena ZON-UPB2 (2004). Pri izvajanju nadzora za ustavitev vozil uporabljajo znake, določene s predpisi, ki urejajo znake, ki jih dajejo policisti in druge pooblaščen osebe.

Po dosedANJI zakonodaji lovski čuvaj ne more biti prekrškovni organ po določenih in predpisih, kot jih določa ZP-1 (2011), medtem ko je ribiški čuvaj lahko. Ugotavljamo, da so edini predstavniki nadzorno-čuvajske službe, ki lahko v določeni zadevi vodijo postopek o prekršku in v njem tudi odločajo, naravovarstveni nadzorniki. Naravovarstvenik ima pristojnosti prekrškovnega organa le v zadevah, v katerih je s posameznim predpisom, ki določa prekrške nad izvrševanjem predpisa, pooblaščen za odločanje. Pooblaščen uradna oseba mora imeti za vodenje postopka in za izdajo plačilnega naloga najmanj peto raven izobrazbe (gimnazijsko, srednje poklicno-tehnično izobraževanje), za izdajo odločbe o prekršku pa najmanj šesto ali sedmo raven izobrazbe ter opravljen preizkus znanja, ki zajema izvrševanje pooblastil po ZP-1 (2011). Lovski in ribiški čuvaj sta uradni osebi in nosilca javnih pooblastil, nista pa prekrškovni organ (v zakonodaji ni nikjer opredeljena predpisana raven izobrazbe za lovskega in ribiškega čuvaja ter predpisano izobraževanje s področja predpisa o prekrškovnem postopku).

Splošna pooblastila naravovarstvenega in prostovoljnega nadzornika bi lahko načeloma razvrstili na tista pooblastila, ki temeljijo na podlagi lovskega in ribiškega čuvaja. Prav tako bi lahko nekatera naravovarstvena pooblastila oziroma zakonska določila razdelili na dva dela, in sicer po ZON-UPB2 (2004) in po ZP-1

(2011) na naslednji način:

- ugotavljanje identitete,
- opozorilo,
- fotodokumentiranje kršitve in kršitelja pri storitvi kaznivega ravnanja,
- ustavljanje vozil in preverjanje dokumentov za ugotovitev identitete voznikov,
- zaseg in odvzem predmetov.

Tabela 1:
Pregled
pooblastil
nadzorno-
čuvajskih
subjektov

Pooblastilo	Lovski čuvaj	Ribiški čuvaj	Naravovarstveni nadzornik
Ustavitev osebe	DA	DA	DA
Ugotavljanje identitete	DA	DA	DA
Opozorilo po ZP-1	NE	NE	DA
Začasen odvzem, zaseg in odvzem predmetov	DA	DA	DA
Privedba	DA	NE	NE
Ustavitev voznika na motorni pogon	NE	NE	DA
Nošenje orožja (v skladu s predpisi)	DA	NE	NE
Fotografiranje in snemanje	NE	DA	DA

Če nekako povzamemo zgoraj našeta pooblastila obravnavanih nadzorno-čuvajskih subjektov, lahko ugotovimo, da imajo podobna oziroma enaka pooblastila (uporabljeni so le drugačni izrazi v krovni zakonodaji). Nekoliko večja (širša) pooblastila, kar je prikazano tudi v tabeli 1, pa imajo naravovarstveni nadzorniki.

4 RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK

Nadzorno-čuvajske službe imajo »svoje lastne« zakone, ki tako predstavljajo težavo pri združevanju oziroma poenotenju pooblastil. Največ težav jim pri izvajanju nalog predstavljajo prav pooblastila. Določeni zakonski predpisi niso ustrezno »konkretizirani« na področju pooblastil, v večini pa so si med seboj zelo podobna (uporabljeni so le drugačni izrazi). Te lahko izključno uporabljajo samo proti osebam, ki kršijo določila omenjenih zakonov ali jih nameravajo kršiti, in to samo v primeru, če oseba želi sodelovati pri postopku. Te sme izvajati izključno na območjih (revirjih) njihovega delovanja. Določene težave se pojavljajo tudi pri izročitvi in zasegu predmetov, ki so v vozilu ali v torbi, prav tako vse čuvajske službe še nimajo potrdil o zasegu predmetov, pri izvajanju privedb in podobno.

Pooblastila in postopki nadzorno-čuvajskih služb so premalo natančno opredeljeni, kar se lahko izraža pri samih ukrepanjih. Zaradi nesodelovanja oseb v postopku (kršiteljev) včasih prihaja do odstopanj od pregona oziroma ukrepanja.

V tem času so bili spremenjeni nekateri zakoni, ki vplivajo tudi na delovanje čuvajske in naravovarstvene službe. Uskladitev zakonov je zato potrebna s predpisi, ki urejajo naloge s področja Zakona o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol, 2013), s predpisi, ki urejajo in so skladni z ZP-1 (2011), določbe, ki urejajo

varstvo osebnih podatkov in poenotenje poimenovanja pooblastil vseh čuvajskih in nadzorniških služb. Menimo, da bi poenotenje in sprejetje zakonskih predpisov (jasnejšo uporabo zakonskih določil) v nadaljevanju omogočilo učinkovitejše nadzorstvo in izvajanje nalog čuvajev in nadzornikov.

V nadaljevanju podajamo naslednje možne rešitve, in sicer:

- Določiti in predpisati primerno izobrazbo za lovskega in ribiškega čuvaja (najmanj peta raven srednješolske izobrazbe). V zakonski akt bi bilo treba zapisati, da se lovskim in ribiškim čuvajem, ki imajo na dan uveljavitve zakona najmanj 10 ali 15 let delovnih izkušenj na področju nadzorno-čuvajske službe, ta »status« izobrazbe prizna. V praksi je lahko to težava, saj je večina tako lovskih kot ribiških čuvajev prostovoljcev, zanimanja za opravljanje teh nalog pa ni veliko.
- Opravi strokovno usposabljanje in preizkus znanja za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku (najmanj peta raven izobrazbe), in sicer predvsem lovski in ribiški čuvaji, da bi lahko na kraju izvajali postopke o prekršku.
- Opravi praktično usposabljanje. Poudarek je na izvajanju varnega postopka, ugotavljanju identitete, izvedbi uradnega postopka, ustavitvi vozila in drugo.
- Poenotiti in zapisati določila skladno s strokovnimi termini na področju pooblastil, da bi lahko imeli vsi subjekti enaka pooblastila, in sicer: ustavitev osebe, ugotavljanje identitete, zaseg predmetov, uporaba tehničnih sredstev (pri zbiranju podatkov o prekršku ali kaznivem dejanju ter pri izvajanju pooblastil – namestitve osebne kamere, brezpilotnih letalnikov s kamero, t. i. »dronov«).
- Izdati podzakonski akt – pravilnik, ki podrobneje opisuje postopke pooblastil, ki jih smejo uporabljati nadzorno-čuvajske službe.
- Uvesti nova pooblastila – začasna omejitve gibanja med postopkom. Zagotovitev osebe med postopkom in prepoved gibanja v času izvajanja postopka. Slednje ima za posledico tudi uvedbo prisilnega sredstva, usposabljanja ipd.
- Potrdilo o zasegu predmetov.
- Uvesti enotne uniforme. Vsak nadzorno-čuvajski subjekt nosi predpisane označbe svoje organizacije – društva in enotni znak nadzorno-čuvajske službe.
- Uvesti poklic lovsko-ribiški čuvaj ter naravovarstveni nadzornik. So zaposleni in prejemajo plačilo za opravljeno delo, vendar ne na račun društev.

Proučiti bo treba vse obravnavane predpise, proučiti prednosti in slabosti ali celo razmišljati o skupnih nadzornikih in čuvajih, s čimer bi lahko izboljšali nadzor, strokovnost kadra, povečali državno skrb za naravo in ustvarili zelena delovna mesta. V nadaljevanju pa le-te po možnosti združiti v enotna pooblastila vseh nadzorno-čuvajskih služb ter zagotoviti praktično usposabljanje v zvezi varnega postopka, komunikacije, ugotavljanja identitete in usposabljanje na področju ZP-1 (2011). Tu se odpira tudi priložnost »debate« za vse nosilce organizacij – društev in na koncu tudi pristojne zakonodajne veje oblasti (vlade), da vsi skupaj preučijo

problematiko in odpravijo pomanjkljivosti za uspešno delovanje omenjenih nadzorniških služb. Na tem mestu bi bila verjetno razprava o skupni službi za nadzor s področja lovskih, ribiških in naravovarstvenih nadzornikov odveč ali pa vrnitev nazaj v preteklost, ko smo poznali gozdno milico in podobno.

Za konec naj dodamo še, da je ustrezni zakonodajni predpis ključen za zagotavljanje pravnih podlag za izvajanje nadzora. Naloga sedanjih in prihodnjih generacij nadzorno-čuvajskih služb pa je, da mora njihov primarni cilj ostati ozaveščanje ter pomembnost spoštovanja predpisov na področju lova, ribištva in narave, ki skupaj tvorijo nedeljivo celoto, in »ne kaznovanje«. Zasluge za skrb, načrtovanje, upravljanje in ohranjanje biotskega življenjskega prostora okoli nas imajo vsi subjekti, društva, pa najsi bodo to lovska, ribiška, naravovarstvena, taborniška, planinska ali razna druga okoljevarstvena društva ter posamezniki.

UPORABLJENI VIRI

- Berginc, M., Kremesec-Jevšenak, J. in Vidic, J. (2006). *Sistem varstva narave v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor.
- Bravničar, D. (2008). *Priročnik za gospodarjenje in čuvaje v ribiških družinah*. Ljubljana: Dikplast.
- Eman, K., Krobe, S. F. in Žaberl, M. (2016). Legitimnost in samozaznava legitimnosti lovskih in ribiških čuvajev. V G. Meško, K. Eman, B. Flander (ur.), *Oblast, legitimnost in družbeno nadzorstvo*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Gabrič, K. in Krobe, S. F. (2011). Pooblastila lovskega čuvaja. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *12. Slovenski dnevi varstvoslovja: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na https://www.fvv.um.si/dv2011/zbornik/nedrzavno_varovanje/Gabric-Krobe.pdf
- Hrvatini, D. (2017). *Primerjava nadzornih služb, lovskih čuvajev in naravovarstvenih nadzornikov* (Diplomsko delo). Postojna: Šolski center Postojna.
- Janc, M. (2003). *Priročnik za gospodarjenje in čuvaje v ribiških družinah*. Ljubljana: Dikplast.
- Krajevni leksikon dravske banovine: Krajevni repertorij z uradnimi, topografskimi, zemljepisnimi, zgodovinskimi, kulturnimi, gospodarskimi in tujskoprometnimi podatki vseh krajev dravske banovine* (1937). Ljubljana: Tiskarna »Slovenija«.
- Krobe, S. F. (2018). Lovsko čuvajska služba – primerjava z nekaterimi državami Evropske unije. *Lovec*, 101(1), 21.
- Leskovic, B. in Pičulin, I. (2012). *Divjad in lovstvo*. Ljubljana: Korotan.
- Odlok o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (2004). *Uradni list RS*, (110/04).
- Pravilnik o organizaciji lovsko-čuvajske službe, o vsebini in pogojih za opravljanje izpita za lovskega čuvaja ter obliki izkaznice in službenega znaka (2005, 2006, 2011, 2016). *Uradni list RS*, (120/05, 79/06, 17/11, 46/16).
- Pravilnik o službenem znaku, izkaznici in uniformi naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov (2015, 2017). *Uradni list RS*, (41/15, 64/17).
- Pravilnik o uporabi lovskih psov v loviščih (2002). *Uradni list RS*, (98/02).
- Stevanović, D. (2016). *Ekonomski in naravovarstveni vidik sladkovodnega ribištva v Sloveniji* (Diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

- Toš, M. (2007). *Sto let v kraljestvu zlatoroga*. Ljubljana: Lovska zveza Slovenije.
- Uredba o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v Republiki Sloveniji (2004, 2014). *Uradni list RS*, (117/04, 38/14).
- Ustava Republike Slovenije [Ustava RS]. (1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016). *Uradni list RS*, (33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 69/04, 69/04, 68/06, 47/13, 75/16).
- Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1). (2004, 2008, 2018). *Uradni list RS*, (16/04, 17/08, 31/18).
- Zakon o gozdovih (ZG). (1993, 2002, 2007, 2010, 2013, 2014, 2015, 2016). *Uradni list RS*, (30/93, 67/02, 110/07, 106/10, 63/13, 17/14, 24/15, 77/16).
- Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol). (2013, 2015, 2017). *Uradni list RS*, 15/13, 23/15, 10/17).
- Zakon o ohranjanju narave (ZON). (1999). *Uradni list RS*, (56/99).
- Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2). (2004, 2014, 2018). *Uradni list RS*, (96/04, 46/14, 31/18).
- Zakon o orožju (ZOro-1-UPB1). (2005). *Uradni list RS*, (23/2005).
- Zakon o planinskih poteh (ZPlanP). (2007). *Uradni list RS*, (61/07).
- Zakon o prekrških (ZP-1). (2011, 2013, 2014). *Uradni list RS*, (29/11, 21/13, 111/13, 74/14).
- Zakon o sladkovodnem ribištvu (ZSRib). (2006). *Uradni list RS*, (61/06).
- Zakon o Triglavskem narodnem parku (ZTNP-1). (2010). *Uradni list RS*, (52/10, 46/17).
- Zakon o varstvu podzemnih jam (ZVPJ). (2004). *Uradni list RS*, (2/04).
- Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (ZVMS). (2005, 2012, 2013, 2014, 2018). *Uradni list RS*, (93/05, 90/12, 23/13, 40/14, 22/18).
- Zakon o vodah (ZV-1). (2002, 2004, 2008, 2012, 2013, 2014, 2015). *Uradni list RS*, (67/02, 2/04, 41/04, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15).
- Zakon o zaščiti živali (ZZZiv-UPB3). (2013). *Uradni list RS*, (38/13).
- Zamuda, L. (2015). *Naravovarstveni nadzorniki in kršitve zakonodaje v zavarovanih območjih Republike Slovenije* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Žaberl, M. (2008). Dolžnosti ribiškega čuvaja. V M. Janc (ur.), *Priročnik za gospodarje in čuvaje v ribiških družinah* (str. 1–43). Ljubljana: Ribiška zveza Slovenije.

O avtorjih:

Dr. Srečko Felix Krobe, docent za področje varnostnih ved. E-pošta: srecko.krobe@siol.net

Dragan Milutinović, zaposlen na Policijski upravi Celje. E-pošta: dragan.milutinovic@policija.si